

Archeologisch Vlaanderen digitaal en ontsloten: De CAI-publiekswaite

Truus Helsen

1 Het idee

Met het vorderen van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) groeide het idee om een publieke website te bouwen rond de resultaten van het inventariseringswerk.

Ten eerste is de grote hoeveelheid informatie die de CAI al omvat te danken aan het intensieve onderzoek van de CAI-werking van het IAP, de projectpartners maar ook heemkundige kringen, amateurarcheologen, enz. Van al deze medewerkers hebben enkel de partners toegang tot de eigenlijke databank en het 'geolo- ket'¹. Velen hebben dus geen toegang tot deze informatie. Het is dan ook logisch dat er voor hen een alternatief wordt gecreëerd om toch het geheel te tonen waaraan ze hebben meegewerkt.

Ten tweede is de inventaris ook het perfecte uitgangspunt om het archeologisch erfgoed van Vlaanderen te presenteren naar een breder publiek. Als wetenschappelijke cel binnen het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium is het immers de taak van de CAI om haar onderzoeksresultaten te publiceren en haar educatieve rol ter harte te nemen. Met zo'n schat aan informatie kan het publiek geïntroduceerd worden in de archeologie en meer bewust gemaakt worden van de archeologische rijkdom die Vlaanderen te bieden heeft. Want nog al te vaak denkt men in Vlaanderen bij het vallen van het woord "archeologie" alleen aan beroemde opgravingen in het buitenland en is men van oordeel dat "er in Vlaanderen niet zo veel te vinden is". Via het internet kan nu het tegendeel bewezen worden op een aantrekkelijke, wetenschappelijke, efficiënte en vooral educatieve manier, door een overzicht te geven van ons rijke erfgoed dat we aan het inventariseren zijn. Vooral omdat de inventaris een gegeven is dat voortdurend in ontwikkeling is, leek een dynamische website hiervoor het gepaste medium.

Binnen de website van "Monumenten en Landschapszorg in Vlaanderen" heeft het CAI-project al wel een deelsite (<http://www.monument.vlaanderen.be/cai/nl/index.html>) waarop de CAI wordt voorgesteld. Maar de resultaten en bijhorende educatieve informatie komen hierin nog niet aan bod. De website

die het onderwerp is van dit artikel kan via deze site bereikt worden.

Totnogtoe ontbrak er bovendien een centrale website die de prehistorie en geschiedenis van Vlaanderen vanaf de Steentijd tot de Middeleeuwen behandelde en die de resultaten van het archeologisch onderzoek uit de verschillende provincies presenteerde. Door de samenwerking van de CAI-stuurgroep, het IAP en verschillende archeologen en instanties is deze website dus een unieke spreekbuis voor de Vlaamse archeologie.

2 De inhoud

Het is niet de bedoeling binnen dit project om een complete en gedetailleerde informatiebron over archeologie in Vlaanderen aan te bieden maar eerder om een bondige gids op te stellen voor een ruim en divers publiek. Tegenwoordig gebruiken immers steeds meer mensen, jong en oud, het internet om allerlei informatie op te zoeken. Jongeren vinden er informatie voor huiswerk en spreekbeurten, studenten willen zich meer verdiepen in de lessen, anderen zijn geïnteresseerd in de geschiedenis van hun eigen streek of zoeken leuke uitstapjes, enz. Om aan zoveel mogelijk van deze bezoekers tegemoet te komen schreven we dan ook een gebruiksvriendelijk en duidelijk scenario uit.

De website vertelt de geschiedenis vanaf de Steentijd en illustreert die met resultaten van archeologisch onderzoek. Ze moet in de eerste plaats een antwoord kunnen geven op de meest algemene vragen die een bezoeker kan stellen. Zoals "Waar zijn er in Vlaanderen resten uit de prehistorie gevonden?", "Wie waren de eerste bewoners van Vlaanderen?", "Hoe leefde men in de IJzertijd?", enz.

Het eerste belangrijke onderdeel hiervoor zijn de verspreidingskaarten per periode. Hier staat een selectie van de geïnventariseerde vindplaatsen aangeduid. Ze worden opgebouwd in een *Flash*-applicatie op basis van de gegevens uit de CAI-databank. Per tijdperk bieden ze een goed overzicht van wat er gekend is in Vlaanderen (fig. 1).

¹ Van Daele *et al.*, dit volume.

1 Interface van de publieke CAI-website.

Interface of the CAI public website.

Een tweede belangrijk luik is de algemene informatie over elke periode. Met de hulp van enkele deskundigen brachten we teksten en beeldmateriaal bijeen om het archeologische verhaal zo duidelijk mogelijk te vertellen (fig. 2).

Onderaan het scherm wordt een tijdsbalk weergegeven. Deze vormt de leidraad van de website. Hierop staan alle archeologische periodes aangeduid met enkele aanknopingspunten van de geologische tijdslijn en de wereldgeschiedenis. Door op een tijdperk te klikken start de wandeling doorheen dat stuk van de Vlaamse prehistorie of historie.

Automatisch wordt er bovenop de geografische kaart van Vlaanderen een overzicht gebouwd van de archeologische vindplaatsen die gekend zijn uit het aangeklikte tijdvak. Ze worden aangeduid met verschillende symbolen zodat het makkelijk is om grafheuvels, nederzettingen, mottes, enz. terug te vinden. Het is als het ware een eenvoudige GIS-omgeving waar thematisch onderwerpen kunnen aan- en afgeklikt worden.

Het interactieve karakter van deze kaart geeft aan iedere bezoeker de mogelijkheid om naar eigen interesse verder te grasduinen door het archeologisch patrimonium. Via de legende en het zoompaneel kan je gedetailleerder op zoek gaan naar bepaalde vindplaatsen en je eigen kaart samenstellen die je makkelijk kan afprinten. Zo kan je bv. een kaart maken van de

Romeinse grafheuvels en villa's in heel Vlaanderen of de evolutie volgen van het archeologisch erfgoed van een bepaalde streek doorheen de geschiedenis.

Per periode worden er altijd enkele bekende of minder bekende plaatsen als voorbeeldsites aangeduid. Het zijn sites waar men opgravingen heeft verricht en die typisch zijn voor het specifieke tijdvak. Zij worden uitvoerig besproken met foto's van de opgraving en vondsten.

Naast het kaartgedeelte en de informatie over belangrijke vindplaatsen is er natuurlijk het gedeelte waarin alles verteld wordt over de mens en de cultuur van het gekozen tijdperk. Hier vindt men beeld en uitleg over het archeologisch materiaal, de bewoning, de begravingpraktijken, de economie, enz. Voor diegenen die zich nog meer in de materie willen verdiepen zijn er interessante links en literatuur voorzien.

Tenslotte is er eveneens een glossarium voorzien om bepaalde archeologische termen die opduiken te verklaren.

3 De toekomst

Als eerste versie van een centrale archeologische gids voor Vlaanderen kan de website nog een hele toekomst tegemoet gaan. Niet in het minst omdat de

2 Elke periode wordt geïllustreerd met tekst en foto's.

Each period is documented with text and pictures.

inventaris en onze kennis over de oudheid steeds aangevuld zal worden met nieuwe informatie.

In deze beginfase was het nog niet mogelijk om de overzichtskaarten dynamisch te genereren door een rechtstreekse verbinding met de database. De resultaten van de bevragingen op datering dienden eerst nog manueel gefilterd te worden vooraleer ze werden doorgezonden naar de website. Met het verder op punt stellen van de CAI-database zouden we in de toekomst de kaarten *on the fly* kunnen opbouwen zodat regelmatige updates niet meer noodzakelijk zijn maar automatisch gebeuren met het wijzigen van de database.

Een andere belangrijke taak is het systematisch toevoegen van nog meer voorbeeldsites zodat er steeds meer locaties aanklikbaar zullen worden. Op die manier komen we aan de nieuwsgierige bezoeker tegemoet die op zoek is naar informatie over zijn eigen streek. In dit stadium is het nog niet mogelijk om elk van de duizenden sites van uitleg te voorzien. Vaak zijn de locaties soms nog niet voldoende wetenschappelijk onderzocht of zo beperkt aan informatie dat we niet meer kunnen zeggen dan dat het om een losse vondst gaat of een stuk van een vermoedelijke nederzetting.

Via de voorbeeldsites kan de website ook fungeren als een soort prikbord voor lokale archeologen, musea, toeristische diensten, enz., omdat ze hier de uitgelezen kans krijgen om hun werk naar voor te brengen.

Opgravingen kunnen op kleine schaal gepubliceerd of gevolgd worden terwijl ze nog aan de gang zijn, musea kunnen reclame maken voor hun tentoonstelling, enz.

Om nog meer gedurfd in onze glazen bol te kijken zouden we ook archeologische routes kunnen toevoegen aan de overzichtskaarten en zo het publiek actief betrekken bij het fysieke erfgoed. Als een digitaal uithangbord voor archeologie in Vlaanderen is het tevens noodzakelijk de website te vertalen naar het Frans en Engels. Niet alleen wordt zo een veel groter publiek bereikt, maar kunnen we ook een aanloop nemen naar grensoverschrijdende interacties. Op Europees niveau groeit immers de interesse voor het digitaal ontsluiten van archeologisch erfgoed. Dit blijkt o.a. uit de gelijkwaardige website <http://archeologie.kennisnet.nl> die onze noorderburen maakten. Het zou dan ook interessant zijn om zulke websites aan elkaar te linken in een euro-archeologische webring.

Kortom, we kunnen stellen dat met de lancering van deze website een aanzet is gegeven naar een digitale ontsluiting van archeologisch Vlaanderen. We hopen hiermee een opvangpunt te kunnen bieden aan allen die geïnteresseerd zijn in de Vlaamse archeologie en een stimulans te zijn voor diegenen die hun bijdrage willen leveren aan de promotie van ons erfgoed.

SUMMARY

The public website of the CAI

The project Central Archaeological Inventory offers important opportunities for disclosure of the archaeological heritage towards the public. A dynamic website seems to be the most flexible solution for this purpose. In 2003 a first phase of this project was completed. This application makes it possible to stroll through Flanders' history with the aid of a clickable timeline. For each period a map with archaeological sites represented as dots and symbols is generated. Each period is also documented with texts and photographs concerning habitation, funerary customs,

religion, material culture, etc. For every period a number of representative sites is chosen to offer more detailed information.

In the future this site will be regularly updated as the database of the CAI grows. New texts and photographs will also be added. Another important feature in the near future will be the translation of the texts in French and English.

The site can be reached through the general website of the CAI project:

www.monument.vlaanderen.be/cai/nl/index.html.

